

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrares inkomster

Dan-Olof Rooth
Olof Åslund

RAPPORT 2003:5

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Det finns två fasta ansökningstillfällen per år: den 1 april och den 1 november. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även referensgrupper knutna där arbetsgivar- och arbetstagsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknads- lägets betydelse för invandrares inkomster^{*}

av

Dan-Olof Rooth^{**} och Olof Åslund^{***}

2003-03-18

Sammanfattning

Denna studie analyserar hur invandrares förvärvsinkomster och sysselsättning påverkas långsiktigt av förutsättningar på arbetsmarknaden vid invandringstidpunkten. Analysen görs på två nivåer: den nationella och den lokala. Resultaten visar stora negativa effekter på inkomster och sysselsättning av att tillhöra en kohort som kommer till Sverige i en lågkonjunktur. På liknande sätt klarar sig individer som möter en hög lokal arbetslöshet vid invandringstillfället sämre i ett tioårsperspektiv än de som invandrar samtidigt men möter en bättre lokal arbetsmarknad.

* Vi är tacksamma för värdefulla synpunkter från Susanne Ackum Agell, Peter Fredriksson, Sara Martinson, Erik Mellander, Eva Mörk, Oskar Nordström Skans, Michael Rosholm och från seminariedeltagare på IFAU, Fackföreningsrörelsens institut för ekonomisk forskning (FIEF) och Växjö universitet.

** Högkolan i Kalmar, e-post: dan-olof.rooth@hik.se

*** Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), e-post: olof.aslund@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Introduktion	3
2	Data.....	7
3	Resultat	10
3.1	Den nationella nivån.....	10
3.2	Den lokala nivån.....	13
3.2.1	De underliggande mekanismerna	15
4	Avslutande kommentarer.....	16
	Referenser	18

1 Introduktion

I flertalet västländer har invandrare en svagare ställning på arbetsmarknaden än infödda (OECD 2001). Detta faktum har fått forskare att söka efter förklaringar till skillnader mellan invandrare och den infödda befolkningen, och orsaker till skillnader mellan olika grupper av invandrare. Utifrån den senare frågan har vissa studier undersökt möjligheten att det arbetsmarknadsläge man möter vid invandringstidpunkten kan ha en långsiktig effekt på löner och sysselsättning.

Det finns två grundläggande aspekter av denna fråga. För det första: klarar sig de kohorter som invandrar när den nationella arbetsmarknaden befinner sig i högkonjunktur bättre jämfört med dem som kommer i sämre tider? För det andra: skiljer sig den långsiktiga framgången på arbetsmarknaden mellan individer som kommer vid samma tidpunkt, men som möter olika förutsättningar på den lokala arbetsmarknaden?

Om det finns en varaktig negativ effekt för dem som invandrar under lågkonjunkturer kan det finnas anledning för regeringar att justera invandrings- och/eller integrationspolitiken över konjunkturcykeln. Många europeiska länder använder också någon typ av system för att påverka var vissa invandrargrupper bosätter sig inledningsvis (Dutch Refugee Council 1999). Om det visar sig att det har långsiktig betydelse vilken typ av lokal arbetsmarknad individen kommer till, blir det viktigare att fokusera placeringssystemen på regioner med gynnsam arbetsmarknad.

Tidigare empiriska undersökningar har fokuserat på den förstnämnda frågan: har det nationella arbetsmarknadsläget vid invandringstidpunkten någon betydelse för invandrarnas ställning på arbetsmarknaden på lång sikt? En begränsning i dessa studier är att de inte kunnat kontrollera för det faktum att individuella beslut om när och var man ska migrera kan påverkas av förutsättningarna på värdlandets arbetsmarknad. Om sammansättningen av invandrare som kommer till ett visst land i goda tider skiljer sig från den hos dem som kommer i sämre tider (s k selektiv migration), kan vi få en missvisande bild av

hur förutsättningarna på arbetsmarknaden vid invandringstidpunkten påverkar individernas inkomster och sysselsättning vid senare tidpunkter.¹

Vi studerar flyktingar som fick uppehållstillstånd i Sverige mellan 1987 och 1991. Det finns åtminstone två fördelar med att följa denna grupp av invandrare. Det är sannolikt att flyktingar är mindre känsliga än andra invandrare för arbetsmarknadsläget i sina migrationsbeslut, eftersom så kallade ”push-faktorer” spelar en viktig roll för dessa individer, dvs de har i de flesta fall varit tvungna att emigrera. Det är dessutom så att de kohorter vi studerar sannolikt fattade sina beslut under liknande förväntningar om arbetsmarknadsläget, vilket gör att potentiella selektionseffekter borde verka i samma riktning.²

Figur 1 visar utvecklingen av flyktinginvandring och årlig arbetslöshet under perioden 1985–2001. Antalet flyktingar ökade kraftigt under 1980-talet, med en topp på 25 000 beviljade uppehållstillstånd 1989. Efter en mindre nedgång under 1990-talets första år kom en ny ännu högre topp som främst orsakades av kriget i Bosnien-Hercegovina.

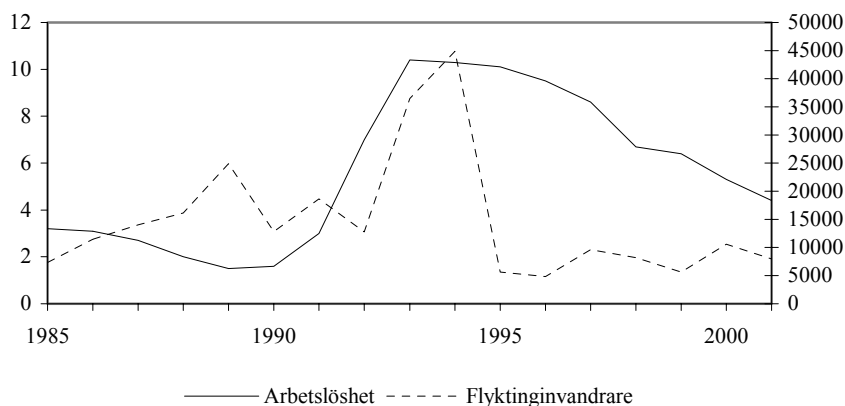
Under senare delen av 1980-talet befann sig svensk ekonomi i en högkonjunktur med låga och fallande arbetslöshetsnivåer. 1990 började arbetslösheten stiga från under två procent för att nå rekordnivån tio procent 1993. Sysselsättningen sjönk både i privat och i offentlig sektor (Lundborg 2000). Dessa dramatiska förändringar på arbetsmarknaden gjorde att de olika flyktingkohorterna mötte radikalt olika arbetsmarknader. De som invandrade 1987 hade upp till fyra år med ett gott konjunkturläge, medan de som fick uppehållstillstånd 1991 mötte rekordhög arbetslöshetsnivåer under sina första år i Sverige.

I analysen av hur det lokala arbetsmarknadsläget vid invandringstidpunkten påverkar individens inkomster och sysselsättning utnyttjar vi den placeringspolitik som den svenska staten förde under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Systemet som kom att kallas ”Hela Sverige-strategin” innebar att flyktingarna inte själva fick välja sin första bostadsort i Sverige, vilket är mycket användbart ur metodsynpunkt eftersom det ger ”exogen variation” i

¹ Om det text är så att lågutbildade företrädesvis invandrar vid högkonjunkturer och det är till största delen högutbildade som invandrar i lågkonjunkturer, så varierar invandringens sammansättning med avseende på utbildning över konjunkturykeln. Om högutbildade invandrare klarar sig bättre på arbetsmarknaden kommer man att underskatta den negativa effekten av att invandra vid en lågkonjunktur, allt annat lika.

² Även om flyktingar tvingas lämna hemlandet så kan de ändå (i många fall) välja var de ska åka. Om förutsättningarna i Sverige relativt alternativa mottagarländer förändrades är det tänkbart att selektionsprocessen varierar mellan de studerade invandrarkohorterna. Åslund & Rooth (2003) presenterar argument för att detta sannolikt inte är ett stort problem för studien.

vilken typ av lokal arbetsmarknad individen hamnar i.³ I mottagningssystemet ingick en omfattande introduktionsperiod då individen inte skulle förvärvsarbeta, utan istället delta i t ex språkundervisning. I genomsnitt varade denna period ca 18 månader, vilket innebär att en stor del av dem som erhöll ett permanent uppehållstillstånd 1991 (och även 1990) inte hade kommit ut på arbetsmarknaden innan konjunkturläget kraftigt försämrats.

Figur 1 Nationell arbetslöshet (procent av arbetskraften) och uppehållstillstånd till flyktingar, 1985–2001.

Källa: Ams och Migrationsverket.

På vilket sätt kan villkoren på arbetsmarknaden ha långsiktiga effekter för individen? En möjlighet är att dåliga initiala förutsättningar på arbetsmarknaden ökar risken för att individen ska bli arbetslös, vilket i sin tur har en direkt effekt på framtida arbetslöshet. I forskningslitteraturen kallas denna typ av tillståndsberoende ”scarring” och kan vara ett problem om det t ex är så att arbets-

³ Detta innebär att våra resultat inte påverkas av att vissa typer av individer skulle kunna tänkas söka sig till vissa typer av orter direkt efter invandringen. Om det t ex är så att personer med hög förmåga och stark vilja att arbeta ofta söker sig till regioner med gynnsam arbetsmarknad, finns det en risk att överskatta betydelsen av det lokala arbetsmarknadsläget. I vanliga fall försvårar s k ”sorteringsproblem” (selektion) uppskattningar av denna typ av effekter.

givare uppfattar tidigare arbetslöshet som en signal om låg produktivitet, eller om individen tappar kvalifikationer och förmågor under tiden utan arbete.⁴

Beaudry & DiNardo (1991) beskriver en annan mekanism för hur situationen vid inträdet på arbetsmarknaden kan ha långsiktiga effekter. I deras modell uppstår en långsiktig effekt av det initiala arbetsmarknadsläget om rörligheten mellan arbeten är låg. Arbetsgivaren kan då fortsätta betala en lägre lön till dem som kommit in på låga löner, utan att riskera att arbetstagaren söker arbete någon annanstans. En tröghet i den geografiska rörligheten kan också påverka effekten av lokala arbetsmarknadsförutsättningar på ett annat sätt. Om vissa regioner alltid har dåliga förutsättningar (relativt andra regioner) och de som initialt bor där också har en stor sannolikhet att bo där på längre sikt kan det uppstå ett indirekt samband mellan exponering för dåliga villkor på den lokala arbetsmarknaden och senare problem för individen att erhålla arbete.

Tidigare studier som har fokuserat på villkoren vid inträdet på arbetsmarknaden ger inga tydliga besked om existensen av långsiktiga effekter på individens situation på arbetsmarknaden. Vissa undersökningar finner en negativ effekt som varar under åtminstone några år, t ex Chiswick & Miller (2002) som studerar inkomster bland invandrare i USA. I motsats till detta resultat indikerar andra studier att de som invandrar till USA i tider av hög arbetslöshet på lång sikt har en högre sannolikhet att vara sysselsatta än de som invandrar i tider med låg arbetslöshet (Chiswick m fl 1997). Liknande resultat återfinns i MacDonald & Worswick (1999) som finner en snabbare inkomstassimilering för dem som invandrat till Australien då arbetslösheten varit hög. Ingen av dessa studier gör försök att hantera problemen med selektiv migration.

Våra resultat pekar på att både nationella och lokala förutsättningar har betydelse i flera år. Att komma till Sverige under en lågkonjunktur minskar chanserna på arbetsmarknaden fem till sju år efter att individen fick ett permanent uppehållstillstånd, vilket är vår observationsperiod. Att möta dåliga lokala arbetsmarknadsförutsättningar har en tydlig effekt på sysselsättning och årsinkomster under åtminstone tio år.

Den fortsatta presentationen är upplagd på följande sätt. I avsnitt 2 beskrivs de data och de metoder vi använder i den empiriska analysen. Avsnitt 3 presenterar undersökningens resultat och avslutande kommentarer följer i avsnitt 4.

⁴ Ellwood (1982) är ett exempel på en tidig studie av "scarring". Flera relativt nya studier finner bevis för existensen av fenomenet, en av dessa är Hansen & Lofstrom (2001) som studerar invandrare i Sverige.

2 Data⁵

Undersökningen baseras på databasen FLYDATA som innehåller uppgifter från Invandrarverket, Ams och SCB om samtliga flyktingar och anhöriginvandrare som fick uppehållstillstånd under perioden 1987–91.⁶ Den datamängd vi använder innehåller uppgifter om flyktingar som var 19–55 år gamla det år de fick uppehållstillstånd. Vi kan därefter följa dem t o m 1998, dvs som minst sju år efter invandringsåret och som mest elva år.

Som framgår av Tabell 1 är det bara små skillnader mellan kohorterna 1987–91 avseende ålder vid invandring och könsfördelning. Betydligt större är skillnaderna i utbildningsnivå vid invandringstidpunkten. Bland dem som fick uppehållstillstånd 1991 (och i viss mån 1990) var det betydligt fler som hade en universitetsutbildning. De som invandrade 1991 har i genomsnitt ca ett års längre utbildning än de som invandrade 1987–90. Sammansättningen av födelseländer varierar också under perioden. Chilenska flyktingar kom företrädesvis 1989, medan somalier utgjorde en större grupp 1991 jämfört med de andra åren. Dessa skillnader visar på vikten av att kontrollera för bakgrundsfaktorer som utbildning och födelseland i analysen, något vi återkommer till i avsnitt 4.

Tabell 2 innehåller deskriptiv statistik över studiens utfallsvariabler: årlig förvärvsinkomst (bland sysselsatta) och sysselsättning. Sysselsättning definieras här som att ha en årsinkomst större än noll. Detta är ett mycket generöst mått på sysselsättning och det går att argumentera för att en högre inkomstgräns ska användas. Ett huvudargument för att ändå använda den aktuella gränsen är att en relativt stor del av urvalet helt saknar förvärvsinkomst, och att det sannolikt är en skillnad mellan att inte ha någon koppling till arbetsmarknaden överhuvudtaget och att förvärvsarbeta åtminstone en del under året.⁷

Tabellen visar att de som mötte goda förutsättningar på den nationella arbetsmarknaden vid invandringstidpunkten förvärvsarbetade i större omfattning kort efter invandringen jämfört med dem som mötte sämre förutsättningar (jämför exempelvis de som invandrade 1987 med dem som invandrade 1991). De senare kohorterna kunde däremot öka sin sysselsättning stadigt, medan

⁵ För en mer detaljerad beskrivning av data hänvisas till Åslund & Rooth (2003).

⁶ När individen fått uppehållstillstånd kan han eller hon folkbokföras och räknas därefter som invandrad. Fortsättningsvis likställer vi ”invandrade år X” med ”erhöll permanent uppehållstillstånd år X”.

⁷ I den empiriska analysen testas två andra inkomstgränser: 36 900 kr (ett basbelopp 2001) och 100 000 kr.

framför allt de som invandrade 1987–88 hindrades av 1990-talskrisen. De genomsnittliga inkomsterna bland arbetande är också högre i de tidigare kohorterna. Det faktum att en andel av flyktingarna arbetade redan samma år de fick uppehållstillstånd antyder att vissa individer gick in på arbetsmarknaden direkt istället för att enbart delta i introduktionsprogrammet, eller att introduktionen ibland inkluderade subventionerad sysselsättning.

Tabell 1 Medelvärden för individvariabler. Standardavvikelser inom parentes.

Kohort	1987	1988	1989	1990	1991
Ålder vid invandring	29,7 (7,6)	30,2 (7,8)	30,5 (7,7)	30,7 (7,5)	30,6 (7,5)
Gift	0,59	0,60	0,65	0,67	0,63
Män	0,63	0,63	0,62	0,63	0,64
Utb. innan inv.					
<9 år	0,17	0,19	0,22	0,26	0,17
9–10 år	0,18	0,20	0,25	0,19	0,11
Gymnasium ≤2 år	0,22	0,17	0,16	0,12	0,11
Gymnasium >2 år	0,25	0,23	0,20	0,18	0,28
Eftergymn. <3 år	0,11	0,11	0,10	0,12	0,14
Eftergymn. ≥3 år	0,08	0,10	0,08	0,13	0,19
Skolår (beräknat)	11,0 (2,6)	11,1 (2,8)	10,7 (2,7)	11,0 (3,1)	12,0 (3,2)
Födelseland:					
Etiopien	0,10	0,09	0,08	0,09	0,10
Somalia	0,00	0,00	0,02	0,05	0,12
Rumänien	0,05	0,07	0,04	0,01	0,05
Jugoslavien	0,00	0,01	0,02	0,05	0,05
Turkiet	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03
Polen	0,02	0,01	0,02	0,01	0,00
Iran	0,48	0,39	0,18	0,17	0,16
Irak	0,04	0,10	0,07	0,15	0,15
Libanon	0,02	0,03	0,08	0,06	0,05
Vietnam	0,02	0,02	0,02	0,09	0,01
Chile	0,11	0,10	0,21	0,02	0,00
Okänt	0,01	0,03	0,05	0,06	0,02
Statslösa	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03
Övriga länder	0,11	0,10	0,15	0,18	0,23
Väntetid för uppehållstillstånd (år)	0,30 (0,89)	0,42 (0,52)	0,62 (0,84)	0,54 (0,48)	1,09 (0,64)
Antal individer	8 623	9 592	14 728	6 040	7 984

Anm: Data från FLYDATA, även individer utan förvärvsinkomst är inkluderade i beräkningarna. Samtliga variabler mäts två år efter invandring.

Tabell 2 Förvärvsinkomster och sysselsättning, 0 till 11 år efter invandring.

	Förvärvsinkomst					Sysselsättning				
	87	88	89	90	91	87	88	89	90	91
0	9,21	9,54	9,86	9,61	9,11	0,23	0,25	0,35	0,19	0,07
1	9,94	10,10	10,35	9,80	9,32	0,56	0,54	0,55	0,31	0,21
2	10,38	10,47	10,51	9,91	9,63	0,75	0,71	0,60	0,33	0,28
3	10,58	10,50	10,54	9,95	9,91	0,80	0,69	0,54	0,33	0,37
4	10,57	10,54	10,50	10,13	10,24	0,75	0,59	0,49	0,41	0,44
5	10,65	10,53	10,52	10,40	10,37	0,66	0,55	0,51	0,45	0,47
6	10,62	10,56	10,65	10,53	10,49	0,61	0,55	0,54	0,45	0,49
7	10,68	10,68	10,74	10,63	10,67	0,60	0,56	0,53	0,46	0,53
8	10,78	10,78	10,83	10,70		0,61	0,55	0,53	0,49	
9	10,87	10,84	10,94			0,60	0,56	0,56		
10	10,93	10,99				0,60	0,57			
11	11,07					0,62				

Anm: Tabellen visar logaritmerade årsinkomster i 2001 års priser och andel sysselsatta (sysselsättning definieras som årsinkomst>0) uppdelat på invandringskohort och antal år efter invandring. Skillnader mellan genomsnittsinkomster kan tolkas som (ungefärliga) procentuella skillnader; en differens på 0,01 innebär 1 procent skillnad i årsinkomst.

Studien använder även individdata från LINDA-databasen; se Edin & Fredriksson (2000). Databasen innehåller representativa urval för hela Sveriges befolkning och dessutom ett större urval av personer födda utomlands. Dessa data används för att relatera Sverige till resultat från andra länder och för att skapa kontrollgrupper för analysen på den nationella nivån. I analysen på den lokala nivån används flera variabler för att mäta det regionala arbetsmarknadsläget, framför allt sysselsättning (SCB) och arbetslöshet (Ams). De regionala variablerna är definierade på kommunnivå men kan även aggregeras till lokala arbetsmarknader som är den regionala indelning som används i huvudanalysen.

3 Resultat⁸

Detta avsnitt redovisar resultaten från den empiriska analysen, först på den nationella nivån och därefter på den lokala. Dessutom ges en kortfattad beskrivning av metodproblem, hur vi försöker hantera dem och vilka antaganden vår ansats bygger på.

Som nämndes i det inledande avsnittet har tidigare forskning i vissa fall funnit resultat som går emot intuitionen: den finner att sämre förutsättningar på arbetsmarknaden vid invandringstidpunkten leder till en bättre position på arbetsmarknaden på lång sikt. Det är intressant att se vilka resultat man får vid en liknande analys på svenska data. Därför relaterade vi den nationella arbetslöshetsnivån under invandringsåret till sysselsättning och förvärvsinkomst för personer som kom till Sverige under perioden 1976–99.⁹ Resultaten visar på ett blandat mönster som beror av invandringsperioden. För dem som kom under 1990-talet är en hög arbetslöshet vid invandringstillfället associerad med lägre inkomst och lägre sannolikhet att förvärvsarbeta. För dem som kom innan 1990 är förhållandet det motsatta: en hög arbetslöshet vid invandringstillfället är associerad med en högre inkomst och högre sannolikhet att ha jobb.

Sammanfattningsvis visar detta att det även för Sverige är möjligt att få resultat som inte överensstämmer med de förväntningar som ekonomisk teori ger. Som tidigare diskuterats kan dessa resultat troligen förklaras av selektiv migration. Den fortsatta resultatredovisningen ska visa om dessa resultat ändras när vi använder metoder som på ett bättre sätt kontrollerar för selektiv migration.

3.1 Den nationella nivån

I denna analys jämförs inkomster och sysselsättning fem till sju år efter invandringstidpunkten för invandringskohorter som mötte olika förutsättningar på den nationella arbetsmarknaden vid invandringstillfället. De som invandrade 1987 tillbringade upp till fyra år på en bra arbetsmarknad, medan få av dem som fick uppehållstillstånd 1991 hann etablera sig innan lågkonjunkturen påbörjades. Med tanke på att introduktionsprogrammet varade ca 18 månader hade arbets-

⁸ I avsnittet redovisas de viktigaste resultaten från undersökningen. En mer omfattande presentation av metod, resultat och känslighetsanalyser återfinns i Åslund & Rooth (2003).

⁹ Resultaten redovisas utförligare i Åslund & Rooth (2003). Analysen baseras på 701 164 observationer under perioden 1990–99 av personer i åldrarna 19–64 som var minst 18 år gamla när de invandrade.

löshetsnivåerna hunnit stiga kraftigt innan de flesta i den senare gruppen trädde in på arbetsmarknaden.

Syftet med analysen är att identifiera den skillnad i sysselsättning och inkomst som beror på att individer mötte olika arbetsmarknadslägen under det första året i Sverige. Två typer av justeringar är nödvändiga för att uppnå detta. Den första är att göra individer jämförbara genom att kontrollera för faktorer som ålder, kön, civilstånd, utbildning och födelseland. Den andra är att ta hänsyn till att skillnader kan bero på att olika kohorter observeras under olika år. Till exempel, i analysen fem år efter invandringstillfället använder vi observationen för 1992 för dem som invandrade 1987 och observationen för 1996 för dem som invandrade 1991. För att eliminera den effekt som uppkommer på grund av att vi observerar kohorterna under olika år och som inte beror på arbetsmarknadsläget vid invandringstillfället uppskattar/estimerar vi sk "tidseffekter" med hjälp av en kontrollgrupp. För att uppskatta hur känsliga resultaten är har vi använt ett flertal kontrollgrupper: invandrare som varit i Sverige en längre tid, födda svenskar och de individer i dessa grupper som förväntas ha svagast ställning på arbetsmarknaden. Resultatens huvuddrag är desamma oavsett vilken kontrollgrupp som används.

Tabell 3 visar exempel på skattningar från regressionsanalyser där de justeringar som diskuterats ovan genomförts. Estimaten kan tolkas som den skillnad som finns kvar mellan respektive kohort och referenskohorten 1987 när vi tagit hänsyn till individens egenskaper, vilket kalenderår vi observerar individen och hur lång tid efter invandring vi mäter inkomst eller sysselsättning (fem, sex eller sju år efter invandring).

Resultaten pekar på stora negativa effekter av att möta en dålig nationell arbetsmarknad vid invandringstidpunkten. Jämfört med referenskategori, de som invandrade 1987, har 1991-kohorten ca 7 procentenheter lägre sannolikhet att arbeta, och dessutom ca 12 procent lägre inkomst bland dem som arbetat någon gång under observationsåret. Det verkar ske en gradvis försämring ju senare kohorten invandrat, något som är rimligt utifrån en hypotes om att ju senare en kohort invandrat desto lägre andel av en kohort har hunnit träda in på arbetsmarknaden innan lågkonjunkturen påbörjas.

Ett resultat som kan verka förvånande är att 1990-kohorten klarar sig minst lika dåligt som de som kom 1991. En möjlig förklaring är att introduktionsperiodens längd gjorde att de flesta även i denna grupp mötte en arbetsmarknad i lågkonjunktur. En reform av ersättningsystemet till kommunerna för flyktingmottagningen som trädde i kraft 1991 kan också bidra till resultatet. Re-

formen innebar en övergång från ”löpande räkning” till ett schablonbelopp per individ, vilket sannolikt ökade kommunernas incitament för att få flyktingar i arbete.

Vi har också gjort ett antal kompletterande analyser för att undersöka resultatens känslighet, och funnit att resultaten är stabila. Det kvalitativa mönstret kvarstår om vi exkluderar unga personer (som kanske föredrog studier framför arbete), om gränsen för att klassificeras som förvärvsarbetande höjs, om vi utökar mängden kontrollvariabler (med flyktingkategori och väntetid), om vi tar hänsyn till var i landet individen placerades och om män och kvinnor analyseras separat.

Tabell 3 Effekten av att möta en dålig nationell arbetsmarknad.

	Log(årsinkomst)	Sysselsättning
Kohort 1988	-0,040 (0,023)	-0,035** (0,007)
Kohort 1989	-0,061* (0,026)	-0,065** (0,008)
Kohort 1990	-0,131** (0,037)	-0,091** (0,011)
Kohort 1991	-0,121** (0,041)	-0,068** (0,013)
Antal observationer	110 507	189 923
R-kvadrat	0,12	0,11

Anm: Tabellen visar skattningar (standardfel inom parentes) från regressioner av årsinkomst alternativt sysselsättning, 5–7 år efter invandring. Estimatet visar genomsnittliga skillnader mellan respektive kohort och referenskohorten 1987. Se Åslund & Rooth (2003) för en beskrivning av modellen. * (**) indikerar att estimatet är statistiskt signifikant (skilt från noll) på 5(1)-procentnivån.

Resultaten i detta delavsnitt visar att det nationella arbetsmarknadsläget vid invandringstidpunkten har betydelse för individens sysselsättning och inkomster åtminstone på medellång sikt. Kohorter som kunde tillbringa en tid på en god arbetsmarknad klarar sig bättre än de som mötte dåliga förutsättningar. Vårt nästa steg är att se om även de lokala förutsättningarna på arbetsmarknaden vid invandringstidpunkten påverkar individens inkomst och sysselsättning.

3.2 Den lokala nivån

Vår metod för att analysera om det lokala arbetsmarknadsläget vid invandrings-tidpunkten har en långsiktig inverkan på individens framgång baseras på att relatera den lokala arbetslöshetsnivån¹⁰ vid invandringstillfället till individens sysselsättning och förvärvsinkomst ett antal år senare. Analysmetoden är, som i det föregående avsnittet, regressionsanalys som kontrollerar för individegen-skaper.

Utan att gå in på detaljer kring analysen kan det vara värt att kort kommentera några saker. Som redan nämnts utnyttjar vi det faktum att staten placerade individerna på deras första bostadsort. Det gör att vi har ”exogen variation” i lokala arbetsmarknadsförutsättningar, dvs våra resultat påverkas inte av att vissa typer av individer skulle kunna tänkas söka sig till vissa typer av orter direkt efter invandringen.

En viktig fråga för analysen gäller vilken regional indelning som bör användas. Vi använder i första hand SCB:s lokala arbetsmarknadsregioner som definieras utifrån pendlingsbeteende. Nackdelen med att använda mindre regioner (t ex kommuner) är att risken är större att de inte fångar de möjligheter individen har att söka arbete, eftersom man då i många fall lätt kan pendla till andra regioner.

Eftersom vi inte kan observera när individen börjar söka arbete måste vi också bestämma vilken tidpunkt som skall användas för att mäta lokal arbetslöshet. Ett första alternativ är att använda den lokala arbetslöshetsnivån under invandningsåret, men eftersom introduktionsperioden varade i genomsnitt 18 månader kan det vara mer korrekt att mäta lokal arbetslöshet i en senare period. I analysen testar vi därför att använda arbetslöshetsnivån mätt under invandningsåret alternativt två år senare.¹¹

Tabell 4 visar sambandet mellan den lokala arbetslöshetsnivån vid invandringstillfället och förvärvsinkomster, alternativt sysselsättning, sex till tio år efter invandring för kohorterna 1987–91. Effekterna på förvärvsinkomster är sto-

¹⁰ Vi har testat alternativa mått för att fånga det lokala arbetsmarknadsläget, t ex vakanser och i vilken omfattning jobb tillkommer och försvinner i regionen. Det har visat sig att dessa variabler tillför lite informationsvärde utöver det som finns i arbetslöshetsnivån (eller sysselsättningsnivån).

¹¹ Det är möjligt att individen två år efter invandring kan ha flyttat till en annan region. För att korrigera för detta används en instrumentalvariabelanalys. Se Åslund & Rooth (2003) för en beskrivning av modellen. Vi har även testat att mäta arbetslöshet ett respektive tre år efter invandring.

ra och avtar (möjligen) bara svagt över tiden. Tolkningen av exempelvis estimatet ”sex år efter invandring” med den lokala arbetslöshetsnivån mätt vid tidpunkten för invandringen är att en procentenhet högre lokal arbetslöshet vid invandringstidpunkten leder till ca 8 procent lägre förvärvsinkomst sex år efter invandring.

Analysen av sysselsättning, dvs sannolikheten att ha en förvärvsinkomst, ger ett likartat men statistiskt något svagare mönster.¹² Tolkningen av estimaten avviker dock på en viktig punkt, effekten mäts nu i procentenheter istället för procent. Exempelvis är tolkningen av estimatet ”sex år efter invandring” med den lokala arbetslöshetsnivån mätt två år efter invandringstidpunkten att en procentenhet högre lokal arbetslöshet vid detta tillfälle leder till ca 3,4 procentenheter lägre sannolikhet att vara sysselsatt sex år efter invandring.

Det är viktigt att påpeka att resultaten för inkomst inte enbart speglar löneskillnader bland heltidsarbetande. Ju högre inkomstgränsen för att räknas som förvärvsarbetande sätts, desto större del av effekten tenderar att falla på sannolikheten att vara sysselsatt. Detta indikerar att den stora effekten av det lokala arbetsmarknadsläget vid invandringstidpunkten uppkommer via möjligheten att finna stabil sysselsättning, snarare än via löner.

Vi har också analyserat varje kohort separat. Det grundläggande mönster som då framkommer är detsamma som det som presenterats ovan. En intressant fråga är om det är sämre (eller bättre) att komma till en dålig region under lågkonjunktur än under högkonjunktur, dvs ser effekterna annorlunda ut för dem som kom 1990–91 än för kohorterna 1987–88? Våra resultat ger inget stöd för en sådan hypotes; det är svårt att finna några tydliga skillnader i hur kohorterna påverkas av lokala förutsättningar.

Precis som i föregående avsnitt har även dessa resultat visat sig tåla ett antal robusthetskontroller. Vi får likartade resultat om vi definierar arbetslöshet på andra sätt (t ex i förhållande till riksgenomsnittet för aktuellt år), om kommuner istället för arbetsmarknadsregioner får utgöra den geografiska enheten, om unga personer exkluderas (även här med motiveringen att de kan föredra utbildning i första hand) och om män och kvinnor analyseras separat.

¹² Den uppskattade storleken av effekten tenderar att vara större när arbetslösheten mäts två år efter invandringstillfället än när den mäts invandringsåret. Det kvalitativa mönstret är däremot detsamma, och det är också värt att notera att estimaten inte är signifikant skilda från varandra (dvs det är inte statistiskt säkerställt att effekterna är olika i de två specifikationerna).

Tabell 4 Effekten av lokal arbetslöshet på förvärvsinkomst och sysselsättning.

	Inkomster		
	6 år efter inv.	8 år efter inv.	10 år efter inv.
Lokal arbetslöshet invandringsåret	-8,4** (2,5)	-5,4** (1,8)	-4,8** (1,6)
Lokal arbetslöshet två år efter inv.	-15,3** (3,7)	-13,5** (2,9)	-13,2** (4,9)
Antal obs.	24 417	20 278	9 995
	Sysselsättning		
	6 år efter inv.	8 år efter inv.	10 år efter inv.
Lokal arbetslöshet invandringsåret	-1,7* (0,9)	-1,7* (0,8)	-2,3** (0,8)
Lokal arbetslöshet två år efter inv.	-3,4** (1,2)	-3,7* (1,9)	-7,2* (2,9)
Antal obs.	45 722	37 060	17 078
Andel förv.arb.	0,53	0,55	0,59

Anm: Tabellen visar skattade effekter av lokal arbetslöshet (i procent) på logaritmerad förvärvsinkomst (bland sysselsatta) och sysselsättning. ”X år efter inv.” i den första raden anger vilket år individens inkomst alternativt sysselsättning observeras.

”Lokal arbetslöshet invandringsåret” och ”Lokal arbetslöshet två år efter inv.” i den första kolumnen anger när den lokala arbetslösheten mäts. Analysen inkluderar samtliga kohorter 1987–91, men tillåter nivåskillnader mellan kohorterna. För en vidare beskrivning av modellen och kontrollvariabler, se Åslund & Rooth (2003). Antalet observationer sjunker över tiden huvudsakligen för att kohorterna kan följas under olika långa perioder.

3.2.1 De underliggande mekanismerna

Hur ska vi tolka resultaten som redovisats i Tabell 4? Det är inte speciellt troligt att resultaten speglar en direkt effekt av att en högre lokal arbetslöshetsnivå vid invandringstidpunkten gör det svårare att finna arbete vid senare tidpunkter. Snarare är effekten en summa av ett antal indirekta effekter. En möjlighet är geografisk ”inlåsning”. Om individer ofta stannar på den första bostadsorten och vissa orter alltid har en sämre arbetsmarknad i jämförelse med andra orter, kan den kontinuerliga exponeringen för dåliga arbetsmarknadsförutsättningar

skapa ett indirekt samband mellan den lokala arbetslösheten vid invandrings-tidpunkten och senare framgång på arbetsmarknaden.

En annan möjlighet är någon variant av s k ”scarring”, dvs en process där tidiga svårigheter att nå framgång på arbetsmarknaden har en inverkan på individens situation på arbetsmarknaden vid senare tidpunkter. Som nämndes i introduktionen finns det flera tänkbara mekanismer bakom detta fenomen.

Ett sätt att få en första uppfattning om betydelsen av dessa faktorer är att genomföra en analys där både arbetslöshetsnivån vid invandringstillfället och arbetslöshetsnivån vid observationstidpunkten inkluderas i modellen. Om geografisk inlåsning är den huvudsakliga förklaringen ska arbetslöshetsnivån vid invandringstillfället inte ha någon signifikant effekt då arbetslöshetsnivån vid observationstidpunkten inkluderas i modellen, eftersom effekten av initiala förutsättningar på den lokala arbetsmarknaden under denna hypotes fångas upp av nuvarande förutsättningar på samma arbetsmarknad.

Vi finner inte stöd för denna hypotes: initial lokal arbetslöshet uppvisar ett samband med inkomst och sysselsättning även då hänsyn tas till nuvarande lokala förutsättningar på arbetsmarknaden. Det bör påpekas att det kan vara svårt att med statistiska metoder (regressionsanalyser) separera effekterna av initial och nuvarande lokal arbetslöshet. En försiktig tolkning är att geografisk inlåsning förmodligen inte är hela förklaringen till resultaten, och att någon form av ”scarring” sannolikt också är en bidragande faktor.

4 Avslutande kommentarer

Denna rapport studerar hur arbetsmarknadsförutsättningar vid invandringstidpunkten påverkar individers sysselsättning och inkomster på längre sikt. Vi undersöker effekter på två nivåer: på den nationella arbetsmarknaden och på den lokala.

Resultaten på den nationella nivån indikerar att de kohorter som mötte en lågkonjunktur direkt efter invandring har lägre sysselsättning och lägre inkomster på medellång sikt jämfört med dem som hann tillbringa en tid på en god arbetsmarknad direkt efter invandringen. Effekterna är kvantitativt stora och håller i sig över tiden.

Samma mönster framträder i studien på den lokala nivån. Att möta en hög lokal arbetslöshet direkt efter invandring är förknippat med lägre inkomster och sysselsättning under åtminstone tio år. Resultaten antyder också att detta sam-

band inte bara är en konsekvens av att personer bor kvar i ständigt ogynnsamma regioner – det verkar finnas andra mekanismer som skapar långsiktiga effekter av de förutsättningar individen möter vid invandringstidpunkten.

Sammanfattningsvis visar våra resultat att både när man kommer till Sverige och var man bosätter sig har stora effekter på ens framtida situation på arbetsmarknaden. Vilka policyslutsatser kan man dra utifrån detta? En uppenbar implikation är att fungerande stödåtgärder är mer centrala i lågkonjunkturer. Den andra möjligheten på den nationella nivån är att reglera invandringen efter det ekonomiska läget. Eftersom arbetskraftsinvandringen tenderar att självreglera sig efter arbetsmarknadsläget och flyktinginvandringen motiveras utifrån andra skäl än ekonomiska, framstår detta alternativ som mindre relevant.

Angående den lokala nivån kan vi konstatera att många regeringar använder någon form av politik för att styra var vissa grupper av invandrare bosätter sig. Det finns många aspekter på om detta är en lämplig metod eller inte, och denna studie ger ingen grund för generella slutsatser. En slutsats vi kan dra är däremot att om man tillämpar ett sådant system och ser invandrades etablering på arbetsmarknaden som en viktig fråga, är det viktigt att styra placeringarna till regioner med gynnsamma förutsättningar på arbetsmarknaden. På detta sätt kan man förbättra chanserna för framgångsrik integration på arbetsmarknaden under åtminstone ett decennium.

Referenser

- Beaudry P & J DiNardo (1991), "The Effect of Implicit Contracts on the Movement of Wages over the Business Cycle: Evidence from Micro Data", *Journal of Political Economy* 99(4), 665–688.
- Chiswick BR & PW Miller (2002), "Immigrant Earnings: Language Skills, Linguistic Concentrations and the Business Cycle", *Journal of Population Economics* 15, 31–57.
- Chiswick BR, Y Cohen & T Zach (1997) "The Labor Market Status of Immigrants: Effects of the Unemployment Rate at Arrival and Duration of Residence", *Industrial and Labor Relations Review* 50(2), 289–303.
- Dutch Refugee Council (1999), *Housing for Refugees in the European Union*, Dutch Refugee Council, Amsterdam.
- Edin P-A & P Fredriksson (2000), "LINDA – Longitudinal Individual Data for Sweden", Working Paper 2000:19, Department of Economics, Uppsala University.
- Ellwood D (1982), "Teenage Unemployment: Permanent Scars or Temporary Blemishes?", in Freeman, RB & DA Wise (eds.) *The Youth Labor Market Problem: Its Nature, Causes and Consequences*, Chicago: University of Chicago Press, 349–390.
- Hansen J & M Lofstrom (2001), "The Dynamics of Immigrant Welfare and Labor Market Behavior", IZA Discussion paper 360.
- Lundborg P (2000), "Vilka förlorade jobbet under 1990-talet?" i J Fritzell (ed.) *Välfärdens förutsättningar – Arbetsmarknad, demografi och segregation*, SOU 2000:37, 11–50.
- MacDonald JT & C Worswick (1999), "The Earnings of Immigrant Men in Australia: Assimilation, Cohort Effects, and Macroeconomic Conditions", *The Economic Record* 75 No. 228, 49–62.
- OECD (2001), "The Employment of Foreigners: Outlook and Issues in OECD Countries", in *OECD Employment Outlook 2001*.
- Åslund O & D-O Rooth (2003), "Do When and Where Matter? Initial Labor Market Conditions and Immigrant Earnings", IFAU working paper 2003:7

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapport

- 2003:1** Mörk Eva ”De arbetsmarknadspolitiska programmens effekt på den kommunala skolan”
- 2003:2** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2000”
- 2003:3** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001”
- 2003:4** Calleman Catharina ”Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen”
- 2003:5** Rooth Dan-Olof & Olof Åslund ”Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadsläget betydelse för invandrares inkomster”

Working Paper

- 2003:1** Fredriksson Peter & Per Johansson “Program evaluation and random program starts”
- 2003:2** Mörk Eva “The impact of active labor market programs on municipal services”
- 2003:3** Fredriksson Peter & Per Johansson “Employment, mobility, and active labor market programs”
- 2003:4** Heckman James & Salvador Navarro-Lozano “Using matching, instrumental variables and control functions to estimate economic choice models”
- 2003:5** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund “Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research”
- 2003:6** Lindgren Urban & Olle Westerlund “Labour market programmes and geographical mobility: migration and commuting among programme participants and openly unemployed”
- 2003:7** Åslund Olof & Dan-Olof Rooth “Do when and where matter? Initial labor market conditions and immigrant earnings”

Dissertation Series

- 2002:1** Larsson Laura “Evaluating social programs: active labor market policies and social insurance”
- 2002:2** Nordström Skans Oskar “Labour market effects of working time reductions and demographic changes”

- 2002:3** Sianesi Barbara “Essays on the evaluation of social programmes and educational qualifications”
- 2002:4** Eriksson Stefan “The persistence of unemployment: Does competition between employed and unemployed job applicants matter?”